

LEGEA NR. 146/1997

PRIVIND TAXELE JUDICIARE DE TIMBRU

publicată în
M. Of. nr. 173 din 29 iulie 1997
rectificată în
M. Of. nr. 287 din 23 octombrie 1997

cu modificările și completările aduse prin:

O.G. nr. 11/1998 pentru modificarea și completarea Legii nr. 146/1997 privind taxele judiciare de timbru (M. Of. nr. 40 din 30 ianuarie 1998), aprobată cu modificări prin **Legea nr. 112/1998** (M. Of. nr. 212 din 9 iunie 1998);

Legea nr. 26/1999 pentru modificarea art. 17 din Legea nr. 146/1997 privind taxele judiciare de timbru (M. Of. nr. 31 din 27 ianuarie 1999);

O.G. nr. 30/1999 pentru modificarea și completarea Legii nr. 146/1997 privind taxele judiciare de timbru și a Ordonanței Guvernului nr. 12/1998 privind taxele de timbru pentru activitatea notarială (M. Of. nr. 43 din 29 ianuarie 1999), aprobată prin Legea nr. 169/2001 (M. Of. nr. 184 din 11 aprilie 2001);

O.G. nr. 34/2001 pentru modificarea și completarea Legii nr. 146/1997 privind taxele judiciare de timbru (M. Of. nr. 511 din 28 august 2001), aprobată prin **Legea nr. 742/2001** (M. Of. nr. 807 din 17 decembrie 2001);

Legea nr. 203/2002 pentru modificarea și completarea Legii nr. 64/1991 privind brevetele de invenție (M. Of. nr. 340 din 22 mai 2002);

O.U.G. nr. 58/2003 privind modificarea și completarea Codului de procedură civilă (M. Of. nr. 460 din 28 iunie 2003), aprobată cu modificări și completări prin **Legea nr. 195/2004** (M. Of. nr. 470 din 26 mai 2004);

Legea nr. 571/2003 privind aprobarea Codului fiscal (M. Of. nr. 927 din 23 decembrie 2003). Potrivit art. 1 alin. (3) din Codul fiscal, în materie fiscală, dispozițiile acestui cod prevalează asupra oricăror prevederi din alte acte normative, în caz de conflict între acestea aplicându-se dispozițiile Codului fiscal;

O.G. nr. 12/2005 pentru completarea art. 15 din Legea nr. 146/1997 privind taxele judiciare de timbru (M. Of. nr. 98 din 28 ianuarie 2005), aprobată prin Legea nr. 52/2005 (M. Of. nr. 235 din 21 martie 2005);

Legea nr. 439/2006 pentru completarea art. 15 din Legea nr. 146/1997 privind taxele judiciare de timbru (M. Of. nr. 973 din 5 decembrie 2006);

O.U.G. nr. 51/2008 privind ajutorul public judiciar în materie civilă (M. Of. nr. 327 din 25 aprilie 2008);

O.U.G. nr. 75/2008 privind stabilirea de măsuri pentru soluționarea unor aspecte financiare în sistemul justiției (M. Of. nr. 462 din 20 iunie 2008);

O.U.G. nr. 212/2008 pentru modificarea și completarea Legii nr. 146/1997 privind taxele judiciare de timbru (M. Of. nr. 837 din 12 decembrie 2008);

Legea nr. 76/2009 pentru aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 75/2008 privind stabilirea de măsuri pentru soluționarea unor aspecte financiare în sistemul justiției (M. Of. nr. 231 din 8 aprilie 2009);

Legea nr. 276/2009 privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 212/2008 pentru modificarea și completarea Legii nr. 146/1997 privind taxele judiciare de timbru (M. Of. nr. 482 din 13 iulie 2009);

Legea nr. 277/2009 privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 173/2008 pentru modificarea și completarea Legii nr. 85/2006 privind procedura insolvenței și pentru modificarea lit. c) a art. 6 din Legea nr. 146/1997 privind taxele judiciare de timbru (M. Of. nr. 486 din 14 iulie 2009);

Legea nr. 202/2010 privind unele măsuri pentru accelerarea soluționării proceselor (M. Of. nr. 714 din 26 octombrie 2010). Legea a intrat în vigoare în 30 de zile de la data publicării în Monitorul Oficial, conform dispozițiilor art. XXVIII;

O.U.G. nr. 71/2011 pentru modificarea unor acte normative în vederea eliminării prevederilor referitoare la acordarea de stimulente pentru personalul din sectorul bugetar (M. Of. nr. 637 din 6 septembrie 2011). Potrivit art. XI, modificările aduse prin această ordonanță vor intra în vigoare la **1 ianuarie 2012**.

Decizii de admitere ale Curții Constituționale:

Decizia Curții Constituționale nr. 778 din 12 mai 2009 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. I pct. 4 din O.G. nr. 34/2001 pentru modificarea și completarea Legii nr. 146/1997 privind taxele judiciare de timbru (M. Of. nr. 465 din 6 iulie 2009);

Decizia Curții Constituționale nr. 1202/2010 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 3 lit. c) și j), art. 3¹ alin. (2)-(4) și art. 8¹ din Legea nr. 146/1997 privind taxele judiciare de timbru (M. Of. nr. 743 din 8 noiembrie 2010).

Actualizarea taxelor din cuprinsul prezentei legi s-a făcut prin **H.G. nr. 1514/2006** privind nivelurile pentru valorile impozabile, impozitele și taxele locale și alte taxe asimilate acestora, precum și amenziile aplicabile în anul fiscal 2007 (M. Of. nr. 935 din 17 noiembrie 2006), prin care se prevede atât **ajustarea nivelurilor pentru anul 2006**, cât și **nivelurile aplicabile în anul fiscal 2007**. Anterior H.G. nr. 1514/2006, pentru anul 2006, aceste niveluri au fost actualizate prin H.G. nr. 797/2005 privind aprobarea nivelurilor pentru valorile impozabile, impozitele și taxele locale și alte taxe asimilate acestora, precum și pentru amenziile care se indexează anual pe baza ratei inflației, aplicabile în anul fiscal 2006 (M. Of. nr. 725 din 10 august 2005). Nivelurile indexate prin H.G. nr. 1514/2006 sunt aplicabile de la 1 ianuarie 2007. H.G. nr. 1514/2006 a fost **abrogată** însă începând cu 1 ianuarie 2010, **prin H.G. nr. 956/2009** privind nivelurile pentru valorile impozabile, impozitele și taxele locale și alte taxe asimilate acestora, precum și amenziile aplicabile începând cu anul fiscal 2010 (M. Of. nr. 633 din 24 septembrie 2009).

Art. 1. [Domeniul de aplicare a taxelor judiciare de timbru]^[1]

Acțiunile și cererile introduse la instanțele judecătorești, precum și cererile adresate Ministerului Justiției și Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție sunt supuse taxelor judiciare de timbru, prevăzute în prezenta lege, și se taxează în mod diferențiat, după cum obiectul acestora este sau nu evaluabil în bani, cu excepțiile prevăzute de lege.

COMENTARIU

§1. Definiția taxelor judiciare de timbru

1. Orice persoană se poate adresa justiției pentru apărarea drepturilor, a libertăților și a intereselor sale legitime în exercitarea **dreptului său la un proces echitabil, fără posibilitatea îngrădirii nelimitate a accesului liber la justiție.**

2. Acest acces la justiție poate fi **limitat prin impunerea de către stat a unei restricții financiare**, dictate de exigențele unei bune administrări și funcționării a justiției, ca serviciu public.

În **cauza Weissman și alții contra României**^[2], Curtea Europeană a Drepturilor Omului a apreciat că o limitare a accesului la justiție este conformă dispozițiilor art. 6 din Convenția europeană a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului numai dacă tinde către un **scop legitim** și dacă există un **raport rezonabil de proporționalitate între mijloacele folosite și scopul vizat**. De asemenea, Curtea a stabilit că „dreptul de acces la o instanță” garantat de art. 6 din Convenție „se pretează unor limitări, deoarece, prin însăși natura sa, el impune o reglementare din partea statului, care poate să aleagă mijloacele pe care să le utilizeze în acest scop. În această privință, Curtea a reamintit că ea nu a exclus niciodată ipoteza că interesele unei bune administrări a justiției pot să justifice impunerea unei restricții de natură financiară în accesul unei persoane la o instanță” (**Larco și alții contra României**^[3]).

3. Dreptul privind **accesul liber la justiție**, garantat de art. 21 din Constituție, **nu presupune însă gratuitatea acestuia**, aspect stabilit

^[1] Denumirile marginale ale articolelor nu există în versiunea oficială a legii, ele fiind introduse de către autori pentru a facilita, astfel, lectura textelor.

^[2] Publicată în M. Of. nr. 588 din 27 august 2007. A se vedea, în același sens, și cauza *Beian contra României*, publicată în M. Of. nr. 616 din 21 august 2008.

^[3] Publicată în M. Of. nr. 546 din 7 august 2009.

de Curtea Constituțională în Deciziile nr. 82/1999^[1], nr. 97/1999^[2], nr. 47/2003^[3], în care s-a reținut că instituirea taxei judiciare de timbru este o aplicare a principiului consacrat de art. 53^[4] din Constituție, potrivit căruia „cetățenii au obligația să contribuie, prin impozite și prin taxe, la cheltuielile publice”.

4. Prin urmare, stabilirea obligației de plată a unei taxe judiciare de timbru de către stat în sarcina justițiabililor nu reprezintă o ingerință în dreptul de acces liber la justiție, în măsura în care scopul instituirii acesteia îl reprezintă buna funcționare a justiției, iar quantumul său nu este excesiv, neimpunând justițiabilului o sarcină exorbitantă, de natură a leza dreptul acestuia în substanța sa. Curtea Europeană a statuat cu titlu de principiu în cauza *Weissman și alții contra României* că „suma costurilor, apreciată în lumina circumstanțelor unui caz dat, înțelegând aici și solvabilitatea solicitantului și faza procedurii prin care restricția în chestiune îi este impusă, este un factor de care trebuie ținut cont pentru a determina dacă persoana respectivă a beneficiat de dreptul de acces la justiție, sau dacă, din cauza sumei totale a cheltuielilor, accesul la justiție a fost restrâns până în punctul în care accesul la justiție s-a găsit atins în esența lui”.

5. Taxele judiciare de timbru reprezintă **plata serviciilor prestate de către instanțele judecătorești, Ministerul Justiției și Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție**, potrivit dispozițiilor art. 1 din Normele metodologice pentru aplicarea Legii nr. 146/1997 privind taxele judiciare de timbru, aprobate prin Ordinul ministrului justiției nr. 760/1999^[5].

6. Din punctul de vedere al terminologiei utilizate în practică, noțiunea de „taxe judiciare de timbru” include atât **taxa judiciară de timbru**, ca obiect de reglementare al Legii nr. 146/1997, cât și **timbrul judiciar**, ca obiect de reglementare al O.G. nr. 32/1995^[6] privind timbrul judiciar.

§2. Domeniul de aplicare a Legii nr. 146/1997 privind taxele judiciare de timbru

7. Legea nr. 146/1997 stabilește **quantumul taxelor judiciare de timbru aferente acțiunilor și cererilor adresate instanțelor judecătorești**.

[1] Publicată în M. Of. nr. 307 din 30 iunie 1999.

[2] Publicată în M. Of. nr. 505 din 19 octombrie 1999.

[3] Publicată în M. Of. nr. 131 din 28 februarie 2003.

[4] În prezent, art. 56 din Constituția României, republicată (M. Of. nr. 767 din 31 octombrie 2003).

[5] Publicat în M. Of. nr. 380 din 10 august 1999.

[6] Publicată în M. Of. nr. 201 din 30 august 1995.

toarești, Ministerului Justiției și Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, precum și sfera acțiunilor și cererilor adresate aceluiași instituții, ce sunt scutite de plata taxelor judiciare de timbru (**scutiri obiective**) și reglementarea scutirilor acordate la cererea persoanelor interesate (**scutiri subiective**).

8. În conformitate cu dispozițiile art. 2 alin. (2) din Legea nr. 304/2004^[1] privind organizarea judecătorească, republicată, justiția se realizează prin următoarele **instanțe judecătorești**: Înalta Curte de Casație și Justiție, curți de apel, tribunale, tribunale specializate, instanțe militare și judecătorii.

9. În privința Ministerului Public, din care face parte și **Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție**, în activitatea judiciară, acesta reprezintă interesele generale ale societății și apără ordinea de drept, precum și drepturile și libertățile cetățenilor. Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție coordonează activitatea parchetelor din subordine și îndeplinește atribuțiile prevăzute de lege. Parchetele funcționează pe lângă instanțele de judecată, conduc și supraveghează activitatea de cercetare penală a poliției judiciare, în condițiile legii.

10. **Ministerul Justiției** asigură buna organizare și administrare a justiției ca serviciu public. Potrivit dispozițiilor art. 2 din H.G. nr. 652/2009^[2] privind funcționarea Ministerului Justiției și Libertăților Cetățenești, acesta contribuie la buna funcționare a sistemului judiciar și la asigurarea condițiilor îndeplinirii justiției ca serviciu public, la apărarea ordinii de drept și a drepturilor și libertăților cetățenești.

11. În ceea ce privește noțiunile de „acțiuni” și „cereri”, în literatura de specialitate^[3] s-a arătat că cererea de chemare în judecată reprezintă numai actul de procedură prin care se pune în mișcare acțiunea civilă. Însă, în înțelesul art. 1 din Legea nr. 146/1997, **termenul de „acțiune” este folosit în sensul de cerere de chemare în judecată**, incluzând atât cererile principale, cât și pe cele accesorii sau incidentale, iar **termenul de „cerere” desemnează restul petițiilor ce nu reprezintă forme de manifestare a acțiunii civile**.

[1] Republicată în M. Of. nr. 827 din 13 septembrie 2005.

[2] Publicată în M. Of. nr. 443 din 29 iunie 2009. Ministerul Justiției s-a înființat prin reorganizarea Ministerului Justiției și Libertăților Cetățenești, în temeiul O.U.G. nr. 115/2009 privind stabilirea unor măsuri de reorganizare în cadrul administrației publice centrale, publicată în M. Of. nr. 919 din 22 decembrie 2009.

[3] A se vedea G. Boroi, Codul de procedură civilă comentat și adnotat, vol. I, Ed. All Beck, București, 2001, p. 324.

§3. Clasificarea acțiunilor și cererilor din punctul de vedere al legislației privind taxele judiciare de timbru

12. După criteriul caracterului patrimonial sau nepatrimonial al obiectului cererii, în conformitate cu dispozițiile art. 2 din Normele metodologice pentru aplicarea Legii nr. 146/1997, acțiunile și cererile se împart, din punctul de vedere al taxelor judiciare de timbru, în **acțiuni și cereri evaluabile în bani** (obiectul lor îl constituie un drept patrimonial ce poate fi stabilit pecuniar – de exemplu, cererea în pretenții privind obligarea pârâtului la plata unei sume de bani etc.), **acțiuni și cereri neevaluabile în bani** (obiectul lor nu poate fi stabilit pecuniar – de exemplu, cererea de anulare a actelor de stare civilă etc.) și **acțiuni și cereri pentru care legea stabilește un regim distinct de taxare.**

13. Potrivit dispozițiilor aceluiași act normativ, **din ultima categorie de acțiuni și cereri fac parte următoarele:**

a) cereri pentru acordarea personalității juridice, pentru autorizarea funcționării și pentru înregistrarea unor persoane juridice;

b) cereri în domeniul drepturilor de autor și de inventator;

c) cereri neevaluabile în bani, în materie comercială;

d) acțiuni și cereri referitoare la raporturile de familie;

e) cereri formulate potrivit Legii notarilor publici și a activității notariale nr. 36/1995^[1];

f) acțiunile și cererile prevăzute de Decretul-lege nr. 115/1938 pentru unificarea dispozițiilor privitoare la cărțile funciare și de Legea cadastrului și a publicității imobiliare nr. 7/1996^[2], altele decât cererile de efectuare a operațiunilor de publicitate [*Decretul-lege nr. 115/1938*^[3] a fost abrogat, la 1 octombrie 2011, prin art. 230 lit. g) din Legea nr. 71/2011^[4]];

g) cereri pentru exercitarea căilor ordinare de atac împotriva hotărârilor judecătorești (*în prezent singura cale ordinară de atac este apelul, recursul devenind cale extraordinară de atac prin prevederile O.U.G. nr. 138/2000*^[5] pentru modificarea și completarea Codului de procedură civilă, însă Legea nr. 146/1997 prevede un regim de timbraj distinct aplicabil atât apelului, cât și recursului);

[1] Legea nr. 36/1995 a fost republicată în M. Of. nr. 732 din 18 octombrie 2011.

[2] Republicată în M. Of. nr. 201 din 3 martie 2006. Legea cadastrului și a publicității imobiliare nr. 7/1996, republicată, a fost modificată și completată substanțial prin art. 87 din Legea nr. 71/2011. Astfel, prin această lege au fost abrogate art. 21-41, 43-44, 47 alin. (4), 53, 56 alin. (3), 69 alin. (3) din Legea nr. 7/1996.

[3] Publicat în M. Of. nr. 95 din 27 aprilie 1938 și abrogat prin art. 230 lit. g) din Legea nr. 71/2011, la data de 01.10.2011.

[4] Publicată în M. Of. nr. 409 din 10 iunie 2011.

[5] Publicată în M. Of. nr. 479 din 2 octombrie 2000.

h) cereri în vederea declarării recursului în anulare în cauze civile, adresate Ministerului Justiției sau Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiție (*recursul în anulare a fost abrogat prin art. 1 pct. 17 din O.U.G. nr. 58/2003^[1] privind modificarea și completarea Codului de procedură civilă, motiv pentru care această prevedere este abrogată implicit*);

i) alte acțiuni și cereri pentru care, prin legi speciale, se prevede un regim special de taxare;

j) cereri pentru transcrierea (intabularea) înstrăinărilor de imobile, pe bază de acte sub semnătură privată, și ordonanțelor de adjudecare (*prevederile corespunzătoare din Legea nr. 146/1997 au fost abrogate prin dispozițiile art. 1 pct. 3⁵ din O.U.G. nr. 212/2008^[2] pentru modificarea și completarea Legii nr. 146/1997 privind taxele judiciare de timbru, punct introdus prin art. unic 1 pct. 5 din Legea nr. 276/2009^[3] privind aprobarea O.U.G. nr. 212/2008, motiv pentru care această prevedere este abrogată implicit*);

k) cereri pentru transcrierea (intabularea) dreptului de proprietate asupra activelor imobiliare vândute de către societățile comerciale cu capital de stat și de fostele cooperative agricole de producție (*prevederile corespunzătoare din Legea nr. 146/1997 au fost abrogate prin dispozițiile art. 1 pct. 3⁵ din O.U.G. nr. 212/2008, punct introdus prin art. unic 1 pct. 5 din Legea nr. 276/2009, motiv pentru care această prevedere este abrogată implicit*);

l) înscrierea drepturilor reale de garanție (gaj, ipotecă, privilegii, fidejusiuni reale) (*prevederile corespunzătoare din Legea nr. 146/1997 au fost abrogate prin dispozițiile art. 1 pct. 3⁵ din O.U.G. nr. 212/2008, punct introdus prin art. unic 1 pct. 5 din Legea nr. 276/2009, motiv pentru care această prevedere este abrogată implicit*);

m) cereri pentru alte transcrieri, înscrieri sau notări în registrele de publicitate a situației juridice a imobilelor, inclusiv radierea drepturilor reale de garanție (*prevederile corespunzătoare din Legea nr. 146/1997 au fost abrogate prin dispozițiile art. 1 pct. 3⁵ din O.U.G. nr. 212/2008, punct introdus prin art. unic 1 pct. 5 din Legea nr. 276/2009, motiv pentru care această prevedere este abrogată implicit*);

n) cereri pentru eliberarea de copii de pe înscrisurile aflate la dosar.

14. Remarcăm opțiunea legiuitorului pentru un sistem de stabilire a taxelor judiciare de timbru care utilizează, ca instrument de reglementare, criteriul clasificării acțiunilor în cele trei categorii prezentate anterior.

[1] Publicată în M. Of. nr. 460 din 28 iunie 2003.

[2] Publicată în M. Of. nr. 837 din 12 decembrie 2008.

[3] Publicată în M. Of. nr. 482 din 13 iulie 2009.

Astfel, **taxele judiciare de timbru aferente acțiunilor și cererilor evaluabile în bani sunt prevăzute în dispozițiile art. 2 din Legea nr. 146/1997**. Regula incidentă în materia **acțiunilor și cererilor neevaluabile în bani** este cea a **aplicării unei taxe judiciare de timbru fixe în sumă de 8 lei**, potrivit dispozițiilor art. 13 din Legea nr. 146/1997, excepție de la regula menționată făcând acțiunile scutite de plata taxelor judiciare de timbru și cele care fac parte din categoria pentru care legea stabilește un regim distinct de taxare.

§4. Clasificarea taxelor judiciare de timbru

15. După **criteriul modului de stabilire**, potrivit dispozițiilor art. 4 alin. (1) din Normele metodologice, taxele judiciare de timbru se clasifică în **taxe fixe** (exprimate în sume absolute – de exemplu, cererea pentru emiterea somației de plată se taxează cu taxă judiciară de timbru în cuantum fix de 39 lei etc.) și în **taxe proporționale și pe tranșe** (exprimate în procente – de exemplu, cererea privind obligarea pârâtului la plata unei sume de bani etc.).

16. Taxele în sumă fixă se aplică acțiunilor și cererilor neevaluabile în bani (de exemplu, cererea de divorț etc.), precum și celor evaluabile în bani, pentru care prin lege s-a stabilit o sumă fixă (de exemplu, cererea pentru emiterea somației de plată etc.).

17. Taxele proporționale și pe tranșe se aplică acțiunilor și cererilor evaluabile în bani și se calculează la valoarea supusă taxării.

§5. Persoanele cărora le incumbă obligația de plată a taxelor judiciare de timbru

18. Justițiabilii, părți în proces, precum și persoanele care adresează anumite cereri prevăzute de lege Ministerului Justiției sau Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, indiferent că sunt **persoane fizice sau persoane juridice**, sunt plătitori ai taxelor judiciare de timbru.

19. Potrivit dispozițiilor art. 35 alin. (1) din Normele metodologice, taxele judiciare de timbru **se datorează și se plătesc anticipat**, adică înainte de primirea (înregistrarea), efectuarea sau eliberarea actelor taxabile sau înainte de prestarea serviciilor.

20. În conformitate cu dispozițiile art. 35 alin. (2) din Normele metodologice, instanțele judecătorești – cu totul excepțional, **pentru motivele menționate în rezoluție** – pot reține cereri sau acțiuni netimbrate sau insuficient timbrate, **obligând partea să plătească taxele până la primul termen de judecată**.

21. Menționăm că în mod frecvent în practica judiciară se recurge la acordarea unui **termen administrativ**, în temeiul dispozițiilor art. 114 alin. (2) C. proc. civ., în vederea complinirii de către partea reclamantă a unor lipsuri ale cererii de chemare în judecată care împiedică stabilirea unui termen pentru judecarea în fond a cauzei. În aceste cazuri, prin chiar rezoluția de primire a cererii se stabilesc obligațiile de a căror îndeplinire este condiționată acordarea unui termen de judecată, printre care se poate număra și obligația reclamantului de a achita taxa judiciară de timbru datorată. În situația în care reclamantul nu își îndeplinește această din urmă obligație, în numeroase cazuri concrete întâlnite în jurisprudență, instanța anulează cererea ca netimbrată sau, după caz, ca fiind insuficient timbrată, la acest termen administrativ.

Apreciem că soluția menționată este contrară dispozițiilor art. 114¹ alin. (1) C. proc. civ., care prevăd că numai după ce se constată că sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege pentru cererea de chemare în judecată (stabilite de art. 112 C. proc. civ.), se fixează **termenul de judecată**, care, sub semnătură, se dă în cunoștință reclamantului prezent sau reprezentantului acestuia, cu citarea celorlalte părți potrivit legii.

Prin urmare, termenul de judecată (spre deosebire de termenul administrativ) presupune **citarea** tuturor părților în litigiu, acesta fiind cadrul de soluționare a oricărei excepții procesuale (a netimbrării sau a insuficienței timbrării, în acest caz), în vederea respectării principiilor contradictorialității și al dreptului la apărare în cadrul procesului civil.

Neregularitatea procedurală semnalată apare însă ca fiind lipsită de sancțiune, câtă vreme este unanim admis în doctrină că, pentru ipoteza în discuție, reclamantul nu ar putea invoca, în căile de atac, lipsa de citare a pârâtului, o asemenea cerere fiind respinsă ca lipsită de interes, iar pârâtul, având câștig de cauză, nu ar justifica un interes în exercitarea căii de atac pentru lipsa citării (*pas d'intérêt, pas d'action*)^[1].

22. În cazul **cererii de chemare în judecată formulate pe cale principală**, taxa judiciară de timbru va fi avansată de către **reclamant**, în cazul **cererii reconvenționale**, taxa judiciară de timbru va fi avansată de către **pârâtul-reclamant**, în cazul **cererii de intervenție voluntară principală**, taxa judiciară de timbru va fi avansată de către **intervenient**, în cazul **cererii de chemare în garanție** sau **de chemare în judecată a altor persoane**, taxa judiciară de timbru va fi avansată de către **reclamantul sau pârâtul care a formulat-o**.

^[1] A se vedea *M. Tăbârcă*, *Drept procesual civil*, ed. a II-a revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2008, vol. I, p. 101, p. 445.

23. Urmând regulile generale în materie de executare a obligațiilor statuate în dispozițiile art. 1093 C. civ. din 1864^[1] (prevederile fiind preluate și în dispozițiile art. 1472 din noul Cod civil, potrivit cărora *plata poate să fie făcută de orice persoană, chiar dacă este un terț în raport cu acea obligație*), plata taxelor judiciare de timbru poate fi făcută de **orice persoană interesată și chiar de o persoană neinteresată.**

Din moment ce obligația de plată a taxelor de timbru **nu este strict personală**, achitarea acestora poate fi făcută atât de către parte, personal sau prin reprezentant legal ori convențional, dar și de către o persoană interesată sau de un terț neinteresat. Astfel, în jurisprudență^[2] s-a statuat că nu există vreo dispoziție legală care să stabilească aspectul că plata taxei de timbru este un fapt personal, astfel încât nimic nu îl împiedică pe reclamant să mandateze o altă persoană pentru plata unei taxe de timbru, ce va fi ulterior folosită în procesul în care este parte.

^[1] La data de 1 octombrie 2011 a intrat în vigoare noul Cod civil al României, adoptat prin Legea nr. 287/2009, republicată în M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011.

Potrivit dispozițiilor art. 230 lit. a) din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil (M. Of. nr. 409 din 10 iunie 2011), modificată prin O.U.G. nr. 79/2011 (M. Of. nr. 696 din 30 septembrie 2011), **la data intrării în vigoare a Codului civil s-a abrogat Codicele civil (sau Codul civil din 1864), publicat în Monitorul Oficial nr. 271 din 4 decembrie 1864, nr. 7 (supl.) din 12 ianuarie 1865, nr. 8 (supl.) din 13 ianuarie 1865, nr. 8 (supl.) din 14 ianuarie 1865, nr. 11 (supl.) din 16 ianuarie 1865, nr. 13 (supl.) din 19 ianuarie 1865, cu modificările și completările ulterioare, cu excepția dispozițiilor art. 1169-1174 și 1176-1206, care se abrogă la data intrării în vigoare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă** (dispozițiile menționate vizează mijloacele de probă, fiind exceptat însă art. 1175 din Codul civil din 1864, ce reglementează operațiunea juridică a simulației, ce este, ca atare, supus abrogării).

În ceea ce privește aplicarea în timp a noului Cod civil, dispozițiile art. 2-5 din Legea nr. 71/2011 au următorul conținut:

„Art. 2. Ori de câte ori legi speciale sau complementare Codului civil fac trimitere la *„Codicele civil”* sau *„Codul civil”*, denumit în continuare Codul civil din 1864, sau la dispoziții abrogate ori modificate prin prezenta lege, trimiterea se consideră a fi făcută la dispozițiile corespunzătoare care le înlocuiesc.

Art. 3. Actele și faptele juridice încheiate ori, după caz, săvârșite sau produse înainte de intrarea în vigoare a Codului civil nu pot genera alte efecte juridice decât cele prevăzute de legea în vigoare la data încheierii sau, după caz, a săvârșirii ori producerii lor.

Art. 4. La data intrării în vigoare a Codului civil, actele juridice nule, anulabile sau afectate de alte cauze de ineficacitate, prevăzute de Codul civil din 1864, precum și de alte acte normative, rămân supuse dispozițiilor legii vechi, neputând fi considerate valabile ori, după caz, eficiente potrivit Codului civil sau dispozițiilor prezentei legi.

Art. 5. (1) Dispozițiile Codului civil se aplică tuturor actelor și faptelor încheiate sau, după caz, produse ori săvârșite după intrarea sa în vigoare, precum și situațiilor juridice născute după intrarea sa în vigoare.

(2) Dispozițiile Codului civil sunt aplicabile și efectelor viitoare ale situațiilor juridice născute anterior intrării în vigoare a acestuia, derivate din starea și capacitatea persoanelor, din căsătorie, filiație, adopție și obligația legală de întreținere, din raporturile de proprietate, inclusiv regimul general al bunurilor, și din raporturile de vecinătate, dacă aceste situații juridice subsistă după intrarea în vigoare a Codului civil”.

^[2] Trib. Dâmbovița, decizia civilă nr. 22 din 12 ianuarie 2009, portal.just.ro.

24. De asemenea, **instanța judecătorească este obligată să stabilească cuantumul taxei judiciare de timbru și să-i pună în vedere părții obligația achitării acesteia, înainte de a pronunța soluția de anulare a cererii, ca netimbrată.** Din acest motiv, în ipoteza în care **reclamantul nu evaluează provizoriu obiectul litigiului în vederea timbrării cererii, instanța va pronunța o soluție de suspendare a judecării, în temeiul dispozițiilor art. 155¹ C. proc. civ., iar nu o soluție de anulare a acesteia, ca netimbrată sau insuficient timbrată, după caz.**

25. Potrivit dispozițiilor art. 12 din Normele metodologice, în cazul cererilor sau al acțiunilor introduse în comun de mai multe persoane pentru același obiect ori când obiectul este un drept sau o obligație comună, taxa judiciară de timbru se datorează **în solidar.**

Dispozițiile legale menționate anterior privesc ipoteza **coparticipării procesuale active**, când calitatea de reclamant este deținută de două sau mai multe persoane. Prin urmare, în situația în care **cererea de chemare în judecată are un singur obiect sau obiectul este un drept sau o obligație comună** a mai multor persoane, acestea sunt obligate în solidar să achite o singură taxă judiciară de timbru aferentă cererii formulate.

În cazul în care **coparticiparea procesuală este pasivă**, unicului reclamant îi incumbă obligația de a achita o singură taxă judiciară de timbru aferentă cererii de chemare în judecată, chiar dacă aceasta este formulată în contradictoriu cu mai mulți pârâți cu interese comune (de exemplu, acțiunea în restituirea unui împrumut acordat către doi soți).

În situația în care **unul dintre reclamanți**, în caz de coparticipare procesuală activă, **achită în întregime taxa judiciară de timbru**, acesta are dreptul de a se îndrepta împotriva celorlalți reclamanți, chiar înainte de soluționarea procesului, pentru a reclama partea lor din suma reprezentând taxa judiciară de timbru, în temeiul **subrogației legale** în drepturile creditorului plătit ori al mandatului sau al gestiunii de afaceri (de exemplu, în cazul unei cereri în dezbateră a unei succesiuni, dacă unul dintre moștenitori a achitat integral taxa de timbru aferentă acestei acțiuni, are dreptul să solicite celorlalți moștenitori restituirea sumei achitate în plus, proporțional cu cota succesorală ce se cuvine fiecăruia din moștenirea ce se dezbate).

§6. Suportarea taxelor judiciare de timbru sub forma cheltuielilor de judecată

26. Potrivit dispozițiilor art. 274 alin. (1) C. proc. civ., **partea care cade în pretenții va fi obligată, la cerere, să plătească cheltuielile de judecată.**

De asemenea, în conformitate cu dispozițiile art. 3 alin. (2) din Normele metodologice, **taxa judiciară de timbru, plătită la introducerea acțiunii sau a cererii ori pe parcursul procesului, se suportă de către partea căzută în pretenții.**

Prin urmare, în privința litigiilor deduse spre soluționare instanțelor judecătorești, partea care a pierdut procesul va suporta atât cheltuielile proprii, cât și cheltuielile efectuate de partea care a câștigat procesul, cheltuieli de judecată care includ, printre altele, și taxa judiciară de timbru și timbrul judiciar.

Ca atare, deși partea care a câștigat procesul a avansat inițial suma reprezentând taxa judiciară de timbru, aceasta urmează să și-o recupereze la finalul litigiului, instanța stabilind prin **dispozitivul hotărârii judecătorești** obligația părții căzute în pretenții de a plăti părții a cărei acțiune a fost admisă cheltuielile de judecată, ce pot include, pe lângă onorariul de avocat^[1], cheltuieli de cazare, de deplasare și de administrare a probelor, și taxa judiciară de timbru și timbrul judiciar.

27. Potrivit dispozițiilor art. 14 din Normele metodologice, **cererile accesorii privind cheltuielile de judecată, precum și cererile pentru exercitarea căilor de atac împotriva soluției privitoare la aceste cereri nu se timbrează.** Având în vedere că textul menționat nu face vreo distincție în privința căii de atac exercitate, ordinare sau extraordinare, apreciem că și contestația în anulare și revizuirea vor fi scutite în acest caz de plata taxelor judiciare de timbru.

28. Partea din hotărârea judecătorească rămasă definitivă, ce cuprinde în dispozitiv obligația unei părți de a plăti celeilalte părți cheltuielile de judecată, constituie **titlu executoriu** și poate fi adusă la îndeplinire pe cale de executare silită, indiferent dacă cealaltă parte din hotărâre nu este susceptibilă de executare silită.

Astfel, în ipoteza în care obiectul cererii principale îl reprezintă o acțiune în constatare, dispoziția instanței cu privire la această cerere nu reprezintă titlu executoriu, dar dacă instanța a acordat și cheltuieli de judecată prin aceeași hotărâre, această dispoziție poate fi pusă în executare silită.

29. Cheltuielile de judecată pot fi acordate de către instanța de judecată **numai la cererea părții interesate**, în caz contrar, acordarea acestora din oficiu constituind o încălcare a principiului disponibilității, regulă de drept ce guvernează procesul civil. Pentru acest motiv, existând posibilitatea ca partea care a câștigat procesul să nu solicite

^[1] Pentru corelația dintre obligația clientului de a plăti onorariul de succes al avocatului și a părții căzute în pretenții de a suporta cheltuielile de judecată, a se vedea *I. Militaru, S. Militaru*, în Revista Forumul Judecătorilor nr. 2/2011, p. 187-199.

acordarea cheltuielilor de judecată sau să solicite numai acordarea unora dintre cheltuielile ocazionate de desfășurarea procesului, instanța de judecată, în aceste cazuri, va lua act prin dispozitiv că părțile nu au solicitat cheltuieli de judecată, respectiv va acorda părții interesate numai cheltuielile de judecată pe care aceasta le-a solicitat, din care pot face parte sau nu și taxele judiciare de timbru.

30. Practica judiciară^[1] a statuat că **instanța trebuie să pună în vedere părților dreptul pe care îl au de a cere cheltuieli de judecată, înainte de închiderea dezbaterilor**, pentru a evita situațiile în care partea care obține câștig de cauză nu solicită cheltuielile de judecată din simplă omisiune.

31. În literatura de specialitate^[2] s-a stabilit că **fundamentul** acordării cheltuielilor de judecată îl constituie **culpa procesuală** (întemeiată pe angajarea răspunderii civile delictuale decurgând din obligația de reparare a prejudiciului astfel cauzat), întrucât partea care a pierdut procesul a determinat prin atitudinea sa aceste cheltuieli. De altfel, condiția culpei procesuale este dedusă din însăși expresia „partea care cade în pretenții”^[3].

32. Cheltuielile de judecată se vor acorda pârâtului nu numai dacă cererea de chemare în judecată a fost **respinsă pe fondul dreptului** dedus judecății, dar și atunci când aceasta a fost respinsă **ca urmare a admiterii unei excepții procesuale**.

Astfel, în jurisprudență^[4] s-a decis faptul că soluția de anulare a acțiunii ca netimbrată nu poate să justifice respingerea cererii de acordare a cheltuielilor de judecată efectuate de pârât.

În același sens, în practica judiciară^[5] s-a stabilit că pârâtul este îndreptățit la cheltuieli de judecată în cazul în care cererea a fost anulată ca netimbrată, existând culpa procesuală a reclamantului ca urmare a declanșării unui litigiu a cărui finalizare nu a urmărit-o.

De menționat în acest context și soluția reglementată de legiuitor la art. 246 C. proc. civ., care, după ce stabilește că reclamantul poate să renunțe oricând la judecată, fie verbal în ședință, fie prin cerere scrisă, prevede că, dacă renunțarea s-a făcut după comunicarea cererii de chemare în judecată, instanța, la cererea pârâtului, îl va obliga pe reclamant la cheltuieli.

[1] Plenul Trib. Suprem, Decizia de îndrumare nr. 11/1959, în *Îndreptar de practică judiciară* pe anul 1983, p. 320.

[2] A se vedea *G. Boroi, op. cit.*, p. 458.

[3] A se vedea *M. Tăbărcă, op. cit.*, vol. I, p. 700.

[4] C.A. Craiova, Secția civilă, decizia nr. 22/1998, în *G. Boroi, O. Spineanu-Matei, Codul de procedură civilă* adnotat, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, București, 2007, p. 517.

[5] Trib. Suprem, Secția civilă, decizia nr. 539/1970, în R.R.D. nr. 9/1970, p. 162.

33. Unicul criteriu relevant în stabilirea obligației de plată a cheltuielilor de judecată este cel al culpei procesuale a uneia sau alteia dintre părți, a cărei stabilire constituie atributul exclusiv al instanței judecătorești. Ca atare, dispoziția instanței de respingere a cererii formulate de vreuna dintre părțile litigante nu conduce *de plano* la concluzia obligării acesteia la plata cheltuielilor de judecată, câtă vreme criteriul culpei procesuale nu se confirmă în fiecare caz în parte.

Literatura de specialitate^[1] a menționat că, dacă **pârâtul își execută obligațiile pe parcursul procesului**, cu consecința respingerii cererii, ca rămasă fără obiect, chiar dacă reclamantului i s-a respins cererea, acesta din urmă nu este în culpă procesuală, întrucât declanșarea procedurii judiciare a fost determinată de atitudinea pârâtului care nu și-a executat obligațiile la timp, motiv pentru care instanța îi va acorda cheltuielile de judecată solicitate. De asemenea, nu este în culpă procesuală reclamantul care a formulat cererea de chemare în judecată, fără a cunoaște că pârâtul și-a executat obligația înainte de sesizarea instanței, ascunzându-i cu rea-credință sau din neglijență acest fapt^[2].

34. În conformitate cu dispozițiile art. 275 C. proc. civ., instanța nu va obliga la plata cheltuielilor de judecată pârâtul care a recunoscut la prima zi de înfățișare pretențiile reclamantului, afară numai dacă acesta a fost pus în întârziere înainte de chemarea în judecată.

În analiza acestui articol, literatura de specialitate^[3] a reținut că:

- recunoașterea pârâtului trebuie să fie expresă, iar nu dedusă din faptul neprezentării pârâtului la interogatoriu;
- recunoașterea poate fi făcută nu numai prin interogatoriu, dar și prin întâmpinare;
- recunoașterea prin interogatoriu trebuie să constituie o mărturisire simplă, iar nu o mărturisire calificată sau complexă, întrucât acestea reprezintă, în realitate, răspunsuri negative asupra faptelor în legătură cu care partea este interogată;
- recunoașterea trebuie făcută în fața primei instanțe, iar nu în apel sau în recurs ori cu ocazia rejudecării cauzei;
- recunoașterea trebuie să aibă loc în acele litigii în care pârâtul poate să recunoască pretențiile reclamantului;
- pârâtul nu trebuie să fi fost de drept în întârziere înainte de sesizarea instanței;

[1] A se vedea *M. Tăbărcă, op. cit.*, vol. I, p. 701.

[2] Trib. București, Secția a III-a civilă, decizia nr. 556/1990, în *Culegere de practică judiciară civilă pe anul 1990*, p. 131.

[3] A se vedea *M. Tăbărcă, op. cit.*, vol. I, p. 703-704.

– nu este necesar ca pârâtul să fi fost pus în întârziere prin intermediul executorului judecătoresc, fiind suficient ca reclamantul să-l fi somat să plătească^[1].

35. În ipoteza în care **pretențiile unei părți au fost admise în întregime**, la cererea acesteia, instanța de judecată va obliga partea în culpă procesuală la **plata tuturor cheltuielilor de judecată** suportate de către partea adversă.

Cu toate acestea, va fi obligată partea care a căzut în pretenții doar la **suportarea cuantumului taxei judiciare de timbru aferente obiectului cererii de chemare în judecată**, nefiind imputabilă acesteia achitarea de către partea adversă a unei taxe judiciare de timbru mai ridicată decât valoarea stabilită de lege, în caz contrar, putându-se ajunge la o îmbogățire fără justă cauză, având în vedere că există posibilitatea restituirii taxei plătite și nedatorate, în condițiile art. 23 din Legea nr. 146/1997.

De asemenea, dacă reclamantul datora o taxă judiciară de timbru într-un cuantum mai mare decât cel achitat deja și instanța nu i-a pus în vedere completarea până la valoarea legală, **pârâtul nu poate fi obligat decât la partea din taxa judiciară de timbru achitată de reclamant**, și nu la cea datorată potrivit legii, întrucât finalitatea acordării cheltuielilor de judecată constă în repararea unui prejudiciu, iar nu în crearea unui surplus patrimonial nejustificat.

36. Dacă **pretențiile unei părți au fost admise numai în parte**, instanța de judecată îi va acorda **numai cheltuielile de judecată corespunzătoare pretențiilor admise**. Astfel, în situația în care reclamantul a solicitat prin cererea de chemare în judecată obligarea pârâtului la plata sumei de 1.000 lei, cu titlu de daune-interese, iar instanța a admis cererea în parte, obligând pârâtul numai la plata sumei de 500 lei, la stabilirea cheltuielilor de judecată ce urmează a fi acordate reclamantului, instanța va trebui să calculeze taxa judiciară de timbru aferentă sumei de 500 lei, obligând pârâtul numai la plata acestei sume, cu titlu de cheltuieli de judecată în cuantum corespunzător pretențiilor admise. Diferența de taxă de timbru va fi suportată de reclamant, care, pentru că a pretins mai mult decât i se datora, este în culpă procesuală^[2].

37. În mod similar, instanța va stabili cuantumul cheltuielilor de judecată, în situația în care **reclamantului i s-a admis numai unul sau unele dintre capetele de cerere formulate**. Astfel, dacă reclamantul a solicitat prin cererea de chemare în judecată revindicarea unui imobil,

^[1] C.S.J., Secția comercială, decizia nr. 503/1994, în Buletinul jurisprudenței pe anul 1994, p. 305.

^[2] A se vedea *M. Tăbârcă, op. cit.*, vol. I, p. 705.

precum și obligarea pârâtului la plata de despăgubiri pentru lipsa de folosință a acestuia, iar instanța a admis numai capătul de cerere privitor la revendicare, respingându-l pe celălalt, ca neîntemeiat, la calcularea cheltuielilor de judecată pârâtul va fi obligat numai la plata taxei judiciare de timbru aferente acestui capăt de cerere.

38. În conformitate cu dispozițiile art. 276 C. proc. civ., când **pretențiile fiecărei părți au fost încuviințate numai în parte, instanța va aprecia în ce măsură fiecare dintre ele poate fi obligată la plata cheltuielilor de judecată, putând face compensarea lor.** Prin urmare, în ipoteza în care reclamantul a solicitat prin cererea de chemare în judecată revendicarea unui imobil, precum și obligarea pârâtului la plata de despăgubiri pentru lipsa de folosință a acestuia, iar pârâtul a formulat cerere reconvențională, prin care a solicitat obligarea reclamantului la plata cheltuielilor necesare și utile în valoare de 1.000 lei și instanța a admis în parte cererea principală, admitând capătul de cerere privind revendicarea imobilului și respingându-l pe celălalt, ca neîntemeiat și, totodată, a admis în parte cererea reconvențională, obligând reclamantul la plata către pârât a sumei de 500 lei, cu titlu de cheltuieli necesare și utile, la stabilirea cheltuielilor de judecată vor fi avute în vedere dispozițiile art. 276 C. proc. civ. Astfel, mai întâi, instanța, prin dispozitiv, va obliga pârâtul la plata către reclamant a taxei judiciare de timbru aferente cererii de revendicare, cu titlu de cheltuieli de judecată corespunzătoare acestui capăt de cerere. Apoi, tot prin dispozitiv, instanța va obliga reclamantul la plata către pârât a taxei judiciare de timbru aferente sumei de 500 lei, cu titlu de cheltuieli de judecată, în quantum corespunzător pretențiilor admise. În final, prin dispozitiv, instanța va constata compensarea cheltuielilor de judecată până la concurența celei mai mici dintre ele, obligând partea în favoarea căreia au fost stabilite cheltuielile de judecată în quantum mai mic la plata către cealaltă parte a diferenței dintre cheltuielile fixate anterior, fiind vorba despre o compensare care intervine de drept, conform art. 1144 C. civ. din 1864 [potrivit dispozițiilor art. 1617 alin. (1) din noul Cod civil, *compensația operează de plin drept de îndată ce există două datorii certe, lichide și exigibile, oricare ar fi izvorul lor, și care au ca obiect o sumă de bani sau o anumită cantitate de bunuri fungibile de aceeași natură*].

39. Potrivit dispozițiilor art. 277 C. proc. civ., **dacă sunt mai mulți reclamanți sau mai mulți pârâți, ei vor fi obligați să plătească cheltuielile de judecată în mod egal, proporțional sau solidar, potrivit cu interesul ce are fiecare sau după felul raportului de drept dintre ei.**

Deși fundamentul acordării cheltuielilor de judecată îl constituie culpa procesuală – o formă particulară a răspunderii civile delictuale a părții care, prin conduita ei ilicită, a determinat efectuarea unor cheltuieli în cadrul unei proceduri judiciare – constatăm că prevederile art. 277 C. proc. civ. instituie o derogare de la regula solidarității aplicabile în materie delictuală, potrivit dispozițiilor art. 1003 C. civ. din 1864 (regula este menținută în dispozițiile art. 1382 din noul Cod civil, potrivit cărora *cei care răspund pentru o faptă prejudiciabilă sunt ținuti solidar la reparație față de cel prejudiciat*). Noul Cod civil reglementează în dispozițiile art. 1383 și raporturile dintre debitorii solidari, și anume: *Între cei care răspund solidar, sarcina reparației se împarte proporțional în măsura în care fiecare a participat la cauzarea prejudiciului ori potrivit cu intenția sau cu gravitatea culpei fiecăruia, dacă această participare nu poate fi stabilită. În cazul în care nici astfel nu se poate împărți sarcina reparației, fiecare va contribui în mod egal la repararea prejudiciului*).

Astfel, în materia cheltuielilor de judecată, pentru ipoteza coparticipării procesuale, legiuitorul a optat nu pentru solidaritate, ci pentru o răspundere diferențiată ca întindere, în raport de două criterii alternative, și anume **interesul fiecăruia dintre coparticipanți sau, după caz, felul raportului de drept dintre ei**, răspunderea urmând a fi egală, proporțională sau solidară.

Spre exemplu, în situația în care un imobil a fost revendicat de către doi coproprietari, iar cererea acestora a fost respinsă, instanța îi va obliga în mod egal la plata cheltuielilor de judecată, în cazul în care cotele de coproprietate sunt egale, sau proporțional cotei fiecăruia, în caz de inegalitate între acestea, întrucât raporturile juridice distincte ale fiecăruia dintre reclamânți cu pârâtul impun acordarea separată a cheltuielilor de judecată.

Prin urmare, dacă între coparticipanți există raporturi obligaționale de **solidaritate** (coautorii unei fapte ilicite, mandanții care au numit același mandatar etc.) sau **indivizibilitate** (debitorii obligației de întreținere convenționale etc.), iar cererea formulată de reclamant împotriva acestora a fost admisă, coparticipanții pârâți vor fi obligați în solidar la plata cheltuielilor de judecată.

Regula solidarității în materia răspunderii civile delictuale, consacrată prin dispozițiile art. 1003 C. civ. din 1864 a fost preluată și în noul Cod civil, în art. 1382, care prevede că *în materia răspunderii civile delictuale solidaritatea este regula*, prevederile art. 277 C. proc. civ. constituind și în contextul actualei reglementări excepția de strictă interpretare de la regula solidarității.

40. În privința suportării cheltuielilor de judecată în **ipoteza cererilor de intervenție voluntară**, literatura de specialitate^[1] a arătat că, dacă atât cererea de chemare în judecată, cât și cererea de intervenție voluntară principală au fost respinse, pârâtul din cererea introductivă are dreptul la acoperirea cheltuielilor de judecată avansate, care vor fi recuperate atât de la reclamant, cât și de la terțul intervenient. Dacă cererea de chemare în judecată și cererea de intervenție voluntară principală au fost admise în parte sau dacă una dintre cereri a fost admisă, iar cealaltă respinsă, cheltuielile de judecată vor fi suportate de toate părțile din proces. De asemenea, dacă partea pentru care a intervenit terțul intervenient voluntar accesoriu cade în pretenții, numai aceasta va suporta cheltuielile de judecată avansate de adversar. Însă, în cazul în care partea care a câștigat procesul a făcut o serie de cheltuieli numai pentru a combate susținerile terțului intervenient voluntar accesoriu, atunci acesta poate fi obligat la plata cheltuielilor de judecată respective.

În cazul **cererii de chemare în garanție**, în ipoteza în care cererea de chemare în judecată promovată de reclamant a fost respinsă ca neîntemeiată, cheltuielile de judecată suportate de chematul în garanție de către pârât vor fi suportate tot de către reclamant, iar nu de către pârât, chiar dacă cererea de chemare în garanție a fost respinsă ca rămasă fără obiect, întrucât culpa procesuală îi incumbă reclamantului, care prin declanșarea procedurii judiciare împotriva pârâtului, l-a determinat pe acesta din urmă să formuleze, pentru apărarea drepturilor sale, cerere de chemare în garanție.

Într-o altă opinie, în ipoteza menționată anterior, cheltuielile de judecată avansate de către chematul în garanție ar trebui suportate, într-o primă operație, de către pârât, iar ulterior, într-o a doua operație, pârâtul ar urma să le recupereze de la reclamant, soluția având la bază argumentul potrivit căruia între reclamant și chematul în garanție nu se stabilesc raporturi juridice directe, iar soluția asupra capătului de cerere accesoriu vizând cheltuielile de judecată ar trebui să urmeze soluția asupra cererilor principale și incidentale, precum și modul de stabilire a acestora în două etape.

Înclinăm spre acceptarea primei soluții, pentru considerentul că prin participarea în proces a terțului-chemat în garanție în calitate de parte, acesta stabilește raporturi procesuale cu toate celelalte părți litigante, motiv pentru care culpa procesuală poate fi determinată în mod unitar, în funcție de atitudinea tuturor acestor părți.

^[1] A se vedea G. Boroi, *op. cit.*, p. 200, 206.

41. Potrivit art. 274 alin. (2) C. proc. civ., **judecătorii nu pot micșora cheltuielile de timbru.** Dreptul legal al instanței de judecată de a mări sau micșora **onorariul avocațial** este cuprins într-o dispoziție de strictă interpretare și aplicare numai în privința acestei cheltuieli.

Soluția este justă, având în vedere că plata taxelor judiciare de timbru este obligatorie, regulile de stabilire a taxelor judiciare de timbru sunt prevăzute de lege, iar operațiunea concretă de stabilire a taxei judiciare datorate este atributul instanței judecătorești. Pornind de la aceste premise, arbitrariul este exclus, atât în privința existenței obligației de plată a taxei judiciare de timbru, cât și a determinării cuantumului acesteia, astfel că rațiunea care a determinat legiuitorul să confere instanței de judecată posibilitatea de a proceda motivat la micșorarea sau majorarea onorariilor de avocat nu se regăsește în ipoteza în discuție.

Însă, în conformitate cu art. 3 alin. (3) din Normele metodologice, în cazul în care partea care a introdus acțiunea sau cererea a fost scutită, total sau parțial, de taxa judiciară de timbru, **instanța de judecată nu poate obliga partea căzută în pretenții la plata sumei pentru care s-a acordat scutirea**, în caz contrar operând o îmbogățire fără justă cauză a patrimoniului celei ce a câștigat procesul.

42. Practica judiciară^[1] a stabilit că, în ipoteza în care **părțile nu au solicitat cheltuieli de judecată**, acestea pot fi cerute printr-o **acțiune separată**. De asemenea, și în cazul în care partea a solicitat cheltuielile de judecată, dar **instanța a omis să se pronunțe**, partea le poate cere pe calea unei cereri separate^[2].

Pentru ambele ipoteze, în mod constant s-a afirmat în practica judiciară și în doctrină că o asemenea acțiune poate fi de competența judecătoreiei, chiar dacă procesul care a ocazionat aceste cheltuieli a fost soluționat de o instanță superioară.

Desigur, la baza soluțiilor jurisprudențiale și doctrinare menționate stă principiul că acest litigiu este unul nou și distinct, astfel că rațiunea prorogării competenței în temeiul art. 17 C. proc. civ. nu subzistă. Așadar, reținem că determinarea instanței competente din punct de vedere material și teritorial pentru soluționarea unei astfel de acțiuni se va realiza potrivit regulilor de drept comun în materie, independent de competența de soluționare a litigiului care le-a ocazionat. Rezultă, așadar, că cel puțin teoretic, s-ar putea imagina ipoteze în care instanța competentă potrivit regulilor arătate ar fi o instanță ierarhic superioară în raport cu cea investită cu litigiul primar, cel care a ocazionat efectuarea

^[1] C.A. Timișoara, Secția civilă, decizia nr. 1982/2000, în G. Boroi, O. Spineanu-Matei, *op. cit.*, p. 519.

^[2] Trib. Suprem, Secția civilă, decizia nr. 735/1983, în R.R.D. nr. 6/1984, p. 61.

acestor cheltuieli (de exemplu, cuantumul cheltuielilor de judecată depășește suma de 500.000 lei, competența revenind tribunalului, litigiul primar fiind de competența judecătoreiei).

Prin urmare, cererea principală având ca obiect cheltuielile de judecată ocazionate de un alt proces este de competența în primă instanță a judecătoreiei, în cazul în care cuantumul cheltuielilor de judecată nu depășește 500.000 lei, iar atunci când cuantumul cheltuielilor depășește această sumă, cererea este de competența tribunalului, potrivit art. 2 pct. 1 lit. b) C. proc. civ.

În ceea ce privește **competența teritorială** a instanței ce urmează să soluționeze cererea menționată, aceasta va fi instanța de la domiciliul sau sediul principal al pârâtului, cu mențiunile prevăzute de art. 5 și art. 7 C. proc. civ.

Opinii controversate în jurisprudență au fost exprimate în privința **calificării naturii civile sau comerciale** a procesului vizând plata cheltuielilor de judecată pe cale separată, în ipoteza în care aceste cheltuieli au fost ocazionate de desfășurarea unui litigiu comercial. Într-o primă opinie s-a apreciat că noul litigiu își păstrează natura comercială, obligația de plată a cheltuielilor de judecată incumbându-i comerciantului ca urmare a săvârșirii de către acesta a unui delict, în temeiul art. 4 C. com.^[1], iar într-o altă opinie s-a statuat că acest litigiu este întotdeauna de natură civilă, fiind întemeiat pe dispozițiile art. 998-999 C. civ. din 1864 și art. 274 C. proc. civ.

Apreciem că în prezent această distincție nu mai este de actualitate, din moment ce în cuprinsul noului Cod civil răspunderea delictuală a profesionistului are aceeași reglementare cu cea a neprofesionistului, având conținutul prevăzut prin dispozițiile art. 1349 [(1) *Orice persoană are îndatorirea să respecte regulile de conduită pe care legea sau obiceiul locului le impune și să nu aducă atingere, prin acțiunile ori inacțiunile sale, drepturilor sau intereselor legitime ale altor persoane.*

^[1] Potrivit dispozițiilor art. 230 lit. c) din Legea nr. 71/2011, *la data intrării în vigoare a Codului civil se abrogă Codicele de comerț din 1887, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 31 din 10 mai 1887, cu excepția dispozițiilor art. 46-55, 57, 58 (vizând mijloacele de probă) și 907-935 (vizând sechestrarea, urmărirea și vânzarea silită a vaselor), aplicabile în continuare în raporturile dintre profesioniști, care se abrogă la data intrării în vigoare a Legii nr. 134/2010, precum și a cărții a II-a „Despre comerțul maritim și despre navigație”, care se abrogă la data intrării în vigoare a Codului maritim.*

În privința domeniului de aplicare a noului Cod civil, art. 3 din acest act are următorul conținut: „(1) Dispozițiile prezentului cod se aplică și **raporturilor dintre profesioniști, precum și raporturilor dintre aceștia și orice alte subiecte de drept civil.**

(2) Sunt considerați profesioniști toți cei care exploatează o întreprindere.

(3) Constituie exploatarea unei întreprinderi exercitarea sistematică, de către una sau mai multe persoane, a unei activități organizate ce constă în producerea, administrarea ori înstrăinarea de bunuri sau în prestarea de servicii, indiferent dacă are sau nu un scop lucrativ”.

(2) *Cel care, având discernământ, încalcă această îndatorire răspunde de toate prejudiciile cauzate, fiind obligat să le repare integral.* (3) *În cazurile anume prevăzute de lege, o persoană este obligată să repare prejudiciul cauzat de fapta altuia, de lucrurile ori animalele aflate sub paza sa, precum și de ruina edificiului.* (4) *Răspunderea pentru prejudiciile cauzate de produsele cu defecte se stabilește prin lege specială.*

Cererea prin care se solicită separat cheltuielile de judecată poate fi formulată în **termenul de prescripție de drept comun de 3 ani prevăzut de art. 3 alin. (1) din Decretul nr. 167/1958^[1] privind prescripția extinctivă**, menținut prin dispozițiile art. 2517 din noul Cod civil (potrivit căroră *termenul de prescripție este de 3 ani, dacă legea nu prevede un alt termen*), care curge **de la data rămânerii definitive a hotărârii prin care cel în cauză a câștigat procesul^[2]**.

Soluția menționată constituie o aplicație a regulii prevăzute de art. 8 alin. (1) din Decretul nr. 167/1958 referitoare la începutul prescripției extinctive pentru ipoteza acțiunii în răspundere civilă pentru fapta ilicită, termenul de prescripție extinctivă începând să curgă de la data când păgubitul a cunoscut sau trebuia să cunoască paguba și pe cel care răspunde de ea, regulă, de asemenea, menținută prin dispozițiile art. 2528 alin. (1) din noul Cod civil [*prescripția dreptului la acțiune în repararea unei pagube care a fost cauzată printr-o faptă ilicită începe să curgă de la data când păgubitul a cunoscut sau trebuia să cunoască atât paguba, cât și pe cel care răspunde de ea*].

Din interpretarea *per a contrario* a dispozițiilor art. 14 din Normele metodologice, potrivit cărora cererile accesorii privind cheltuielile de judecată nu se timbrează, rezultă că **acțiunea formulată pe cale separată, având ca obiect obligarea părâtului la plata cheltuielilor de judecată ocazionate de un litigiu anterior, nu este scutită de plata taxei judiciare de timbru**, cuantumul acesteia urmând a fi determinat potrivit regulilor aplicabile acțiunilor evaluabile în bani, prevăzute de art. 2 din Legea nr. 146/1997.

Astfel, dacă se solicită pe cale separată cheltuieli de judecată conștând în plata taxelor de timbru și timbru judiciar, acestea sunt, la rândul lor, taxabile, taxele judiciare de timbru astfel achitate urmând a fi, desigur, suportate de partea care a căzut în pretenții.

43. În jurisprudență^[3] s-a menționat că, în cazul în care nu s-au acordat cheltuieli de judecată, deși partea le solicitase, **nu se poate**

^[1] Decretul nr. 167/1958 a fost abrogat, la 1 octombrie 2011, prin art. 230 lit. p) din Legea nr. 71/2011. În conformitate cu art. 201 din Legea nr. 71/2011, *prescripțiile începute și neîmplinite la data intrării în vigoare a Codului civil sunt și rămân supuse dispozițiilor legale care le-au instituit.*

^[2] Trib. Suprem, Secția civilă, decizia nr. 328/1984, în R.R.D. nr. 2/1985, p. 66.

^[3] Trib. Suprem, Colegiul civil, decizia nr. 873/1963, în J.N. nr. 6/1964, p. 165.

folosi pentru remedierea acestei greșeli **procedura îndreptării hotărârilor judecătorești**, reglementată de dispozițiile art. 281 C. proc. civ., dar partea interesată **ar putea uza de procedura completării hotărârilor**, reglementată de art. 281² C. proc. civ. Procedura îndreptării hotărârilor judecătorești este însă pe deplin aplicabilă pentru **erorile vădite de calcul săvârșite cu privire la cheltuielile de judecată**, potrivit art. 281 alin. (1) C. proc. civ.

44. În concluzie, în cazul **omisiunii instanței de a se pronunța cu privire la cheltuielile de judecată solicitate de parte**, aceasta din urmă are două posibilități pentru recuperarea sumelor avansate cu acest titlu: prima, decurgând din utilizarea procedurii completării hotărârii judecătorești, desfășurată de urgență și în termenul legal de formulare a căii de atac împotriva hotărârii din care s-a omis această cerere și cea de-a doua, calea cererii de chemare în judecată separate, ce trebuie introdusă în termenul general de prescripție de trei ani (de menționat în acest context și faptul că rămâne la latitudinea părții exercitarea oricăreia dintre aceste modalități de acțiune, desigur, cu respectarea termenelor instituite de lege)^[1].

Dacă însă cererea de acordare a cheltuielilor de judecată a fost **respinsă**, cheltuielile pot fi pretinse prin intermediul apelului sau recursului, dar nu pe cale separată, pentru că s-ar opune autoritatea de lucru judecat^[2].

45. De asemenea, **omisiunea instanței de recurs de a acorda intimului cheltuielile de judecată** la care era îndreptățit nu se încadrează în prevederile art. 318 C. proc. civ., neconstituind motiv pentru contestația în anulare specială, întrucât soluția pronunțată în recurs nu este rezultatul unei greșeli materiale și nici nu este vorba de omisiunea cercetării unui motiv de casare^[3].

Art. 2. [Taxa judiciară de timbru aferentă acțiunilor și cererilor evaluabile în bani]

(1)^[4] Acțiunile și cererile evaluabile în bani, introduse la instanțele judecătorești, se taxează astfel:

- a) până la valoarea de 50 lei – 6 lei;
- b) între 51 lei și 500 lei – 6 lei + 10% pentru ce depășește 50 lei;

^[1] Anterior eliminării ipotezei de *minus petita*, ca urmare a modificării art. 304 alin. (1) pct. 6 C. proc. civ. prin O.U.G. nr. 138/2000, partea avea la îndemână și calea de atac a recursului pentru recuperarea sumelor avansate cu titlu de cheltuiești de judecată.

^[2] A se vedea *M. Tăbărcă, op. cit.*, vol. I, p. 702.

^[3] C.S.J., Secția civilă, decizia nr. 2086/1995, în Buletinul jurisprudenței pe anul 1995, p. 121.

^[4] Alin. (1) al art. 2 este reprodus astfel cum a fost modificat prin art. I din O.U.G. nr. 212/2008, punct introdus prin art. unic I pct. 1 din Legea nr. 276/2009.

- c) între 501 lei și 5.000 lei – 51 lei + 8% pentru ce depășește 500 lei;
- d) între 5.001 lei și 25.000 lei – 411 lei + 6% pentru ce depășește 5.000 lei;
- e) între 25.001 lei și 50.000 lei – 1.611 lei + 4% pentru ce depășește 25.000 lei;
- f) între 50.001 lei și 250.000 lei – 2.611 lei + 2% pentru ce depășește 50.000 lei;
- g) peste 250.000 lei – 6.611 lei + 1% pentru ce depășește 250.000 lei.

COMENTARIU

§1. Noțiunea de acțiuni și cereri evaluabile în bani. Valoarea la care se calculează taxa de timbru

46. Potrivit dispozițiilor art. 5 alin. (1) din Normele metodologice, sunt considerate acțiuni și cereri evaluabile în bani cele al căror obiect este un **drept patrimonial ce poate fi evaluat în bani**.

În cadrul acțiunilor **evaluabile în bani** se includ **acțiunile în pretenții fundamentate pe răspundere civilă delictuală, răspundere civilă contractuală sau fapt juridic licit** (gestiunea intereselor altei persoane, plată nedatorată, îmbogățirea fără just teme), **cererile având ca obiect obligația de a face cu caracter patrimonial** (spre exemplu, obligația de a efectua o lucrare ce poate fi evaluată pecuniar, de a preda un bun patrimonial), **acțiunea în revendicare**, precum și **cererile de ordonanță președințială al căror obiect este evaluabil în bani** (spre exemplu, cererea de ordonanță președințială având ca obiect repararea unui șantă colector al apelor de ploaie).

47. În conformitate cu dispozițiile art. 2 alin. (3) din Legea nr. 146/1997, **valoarea la care se calculează taxa de timbru este cea declarată în acțiune sau în cerere**.

În materia litigiilor de competența instanțelor judecătorești, valoarea obiectului cererii **se stabilește provizoriu de către reclamant**, care trebuie să arate în cererea de chemare în judecată obiectul acesteia și valoarea lui, potrivit dispozițiilor art. 112 pct. 3 C. proc. civ. În ipoteza în care reclamantul nu indică valoarea obiectului cererii sale, deși instanța i-a pus în vedere că are obligația de a complini această neregularitate a cererii de chemare în judecată, se poate dispune suspendarea judecării cauzei, în temeiul art. 155¹ alin. (1) C. proc. civ.^[1]

^[1] A se vedea, în acest sens, C.A. București, Secția a IX-a civilă și pentru cauze privind proprietatea intelectuală, decizia nr. 103/A/2005, în G. Boroi, O. Spineanu-Matei, op. cit., p. 259.